
EEN EERDERE INVASIE VAN BRYOZOËNKOLONIES OP HET STRAND

GERHARD C. CADÉE

Het zojuist in Het Zeepaard verschenen en schitterend geïllustreerde artikel over de invasie van aangespoelde mosdiertjes (Kuijper & Cadée, 2018) deed mij sterk denken aan een eerdere, veel grotere 'invasie', ook van vaak bolvormige losse kolonies van een ander mosdiertje: *Electra pilosa* op ons strand in 1965. In juli 1965 vond C. Groot ze bij IJmuiden op het strand (Groot, 1965). Hij kon het mosdiertje niet op naam brengen, maar rapporteerde wel over pietepeuterige mosseltjes, een enkel kokkeltje, twee miniatuur zeesterren en een garnaltje die hij er tussen vond. Feyer-Teutelink (1965) schreef aanvullend dat ze in september nog steeds aanspoelden op Terschelling en waarschijnlijk langs de hele Nederlandse kust; A.W. Lacourt had de bryozoë gede-termineerd als *Electra pilosa*. Zelf verzamelde ik destijds ook deze bolvormige *E. pilosa* kolonies op het strand van Katwijk-Noordwijk.

Prigge (1967) schreef uitgebreider over dezelfde invasie langs de Duitse waddenkust, met name in augustus-september 1965 op Norderney, maar ook verder tot Wangeroog. Ook het jaar daarop spoelden ze in oktober opnieuw aan op Norderney. Het ontstaan van de bolvormige kolonies verklaart hij door de vestiging van larven op kleine schelp- of hydroiden-stukjes. Deze vormen de kern voor de bolvormige kolonies. Daar het oppervlak voor korstvormige begroeiing klein is, ontwikkelt zich een erecte vorm waarbij de huisjes elkaar als substraat gebruiken, ook wel beschreven als *E. pilosa* forma *erecta*. Jebram (1970) experimenteerde met groei van bryozoën bij verschillende stroomsnelheden. Deze erecte vorm en de bolvormige kolonies van *E. pilosa* ontstaan volgens hem alleen in stromend water. Ryland & Hayward (1970) besteden een alinea aan deze 'remarkable form' van loslevende ronde kolonies en kennen hem alleen van de invasie in 1965 in Nederland en Duitsland. Prigge (1967) noemt nog materiaal uit het Natural History Museum te Londen, dat enkele kolonies heeft, verzameld in 1962 langs de Noordzeekust bij Aldeburgh (Suffolk).

Het ging in 1965 om een veel grotere invasie dan in 2017, namelijk om 'miljoenen exemplaren' (Groot, 1965) en een één meter hoge aanspoelsel-lijn op Norderney (Prigge, 1967). Dit maakt iedere suggestie dat het om

het schoonmaken van 'een groot voorwerp', zoals verondersteld bij de recente invasie, onmogelijk. Mij lijkt die suggestie ook voor het in september 2017 aanspoelen van bosjes *Bugula neritina* erg onwaarschijnlijk. Het lijkt mij eerder dat zij, net als die vaak bolvormige exemplaren van *Electra pilosa* in 1965, vrij-levend, zwevend en rollend over de bodem naar de kust zijn getransporteerd. Ze zijn niet volledig vergelijkbaar met de *E. pilosa* bollen, waar het originele substraat zich in de kern bevond, maar hebben wel de min of meer bolvormige vorm (Kuijper & Cadée, 2018: fig. 1).

Er is heel wat literatuur verschenen over over de zeebodem rollende kolonies van organismen. Het komt voor bij onder andere kalkalgen, cyanobacteria, koralen, zeepokken, oesters en mosdierpjes. Hiervoor zijn dan fraaie namen verzonden als respectievelijk rhodolieten, oncolieten, corallieten, balanulieten, ostreolieten, ectoproctolieten etc. Voor iedere duiker (en dat ben ik niet) zal het over de bodem heen en weer zweven of rollen van organismen geen onbekend verschijnsel zijn. Naar aanleiding van mijn stukje over 'balanulieten' (Cadée, 2006) mailde Godfried van Moorsel mij op 30-10-2006 over balletjes driehoeksmossels *Dreissena* die hij in het Volkerak over de bodem zag rollen. Hiervoor stelde hij de naam dreissenalieten voor. Corallieten van *Siderastra radians* had hij waargenomen duikend bij Belize. Ook de van nature bolvormige kokkel *Cerastoderma edule* kan levend over de wadbodem getransporteerd worden (Cadée, 2016). Spoelen die op de kust aan dan overleven ze dat meestal niet, net zo min als die aangespoelde bryozoënkolonies.

Het loont de moeite oude Zeepaarden te raadplegen; hopelijk worden zij in de toekomst ook digitaal ontsloten via natuurtijdschriften.nl.

LITERATUUR

- CADÉE, G.C., 2006. Balanulieten, rollende *Balanus crenatus* clusters. *Het Zeepaard* 66(3): 83-87.
- CADÉE, G.C., 2016. Rolling cockles: Shell abrasion and repair in a living bivalve *Cerastoderma edule* L. *Ichnos* 23(3/4): 180-188.
- FEYER-TEUTELINK, F.E. DE, 1965. Nogmaals de bryozoëninvasie. *Het Zeepaard* 25: 117.
- GROOT, C., 1965. Een bryozoëninvasie in IJmuiden. *Het Zeepaard* 25: 99-100.

- JEBRAM, D., 1970. Preliminary experiments with Bryozoa in a simple apparatus for producing continuous water currents. *Helgoländer wissenschaftliche Meeresuntersuchungen* 20: 278-292.
- KUIJPER, W. & M.C. CADÉE, 2018. Een invasie van het paars vogelkopmosdiertje *Bugula neritina* (Linnaeus, 1758) op het Hollandse strand. *Het Zeepaard* 78(1): 27-37.
- PRIGGE, H., 1967. Über eine Massenanspülung kugelförmiger *Electra-pilosa*-Kolonien an der Küsten de südlichen Nordsee in den Jahren 1965-1966. *Abhandlungen und Verhandlungen des Naturwissenschaftlichen Vereins in Hamburg NF XI*: 63-78.
- RYLAND, J.S. & P.J. HAYWARD, 1977. British Anascan Bryozoans. *Synopses British Fauna (New Series)* 10: 1-188.

e-mail adres van de auteur:
gerhard.cadee@nioz.nl
